

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Καζαντζάκης
5/1978

Δέν εξαντλείται σάν θέμα ό μεγάλος μας Καζαντάκης κι' άς λένε πολλοί καλοί φίλοι πώς τό προηγούμενο άφιέρωμά μας ήταν...τέλειο (εύγενικοί πού είναι οί Μάρω Σταυροπούλου, Γιάννης Ρασιδάκης, Βασίλης Ρουσοχαζάκης κ.ά πολλοί πού μάς διαμήνυσαν και τό ρούφυξαν)! Μένουν άκόμα νά πούμε πολλά γιά τόν νεκρό του λάφου Μαρτινέγκο, πολλά πού θέλουν υπεύθυνη σύνθεση και παρουσίαση όπως ακριβώς άξίζει στη μορφή και τό έργο του!.. Έπιφυλασσόμαστε σέ άλλα άρτίωτερα άφιέρωματα πού θάναι πιο προσεγμένα, πλουσιώτερα, πιο καλαισθητά. Έδώ θά άρκεσθούμε νά σημειώσουμε μία σοβαρή παράλειψή μας στό προηγούμενο τεύχος (δέν ήταν δυστυχώς ή μόνη). Δέν άναφέραμε άνάμεσα στις έκδηλώσεις και τις σπουδαιές πραγματοποιήσεις του έορτασμού του έτους Καζαντάκη μία σημαντική προσφορά του Δήμου Έρακλείου, πού πραγματοποιήθηκε μέ τήν συνεργασία του λαμπρού άρχαιολόγου, έγκριτου Κρητολόγου και καθηγητή Πανεπιστημίου, του Στέλιου Άλεξίου.

Πρόκειται γιά τήν προσεκτική και φροντισμένη άνθολόγηση του ποιητικού έργου του Νίκου Καζαντάκη, πού δόθηκε σέ ένα καλαισθητό τόμο μέ πρόλογο του Δημάρχου Μανόλη Καρέλλη, εισαγωγή σημειώματα, άνθολόγηση του Στέλιου Άλεξίου και εικονογράφηση του Ν. Χατζηκυριάκου - Γκίκα. Τό βιβλίο πού ξεπερνά τις 220 σελίδες φέρνει τήν σφραγίδα της άρτιότητας, πού χαρακτηρίζει κάθε δουλειά του Στέλιου Άλεξίου, έπιστήμονα μέ άρτια γνώση όλων σχεδών των κλάδων της Κρητολογίας, μεθοδικότατο σέ κάθε έπιστημονική του προσφορά. Άξίζει νά τόν συγχαρούμε και νά έξάρωμε τις ώραιές πρωτοβουλίες του είδους, πού μπαίνουν στό ένεργητικό του Δημάρχου Έρακλείου.

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΩΡΑΙΟ

Από τά παραλειπόμενα του προηγούμενου τεύχους μας και οί σχέσεις του Νίκου Καζαντάκη μέ προσωπικότητες του καιρού μας. Δέν θά καλύψωμε βέβαια τό κενό αυτό μέ τις παρακάτω σημειώσεις αλλά πάντως δίνομε μία ιδέα γιά μία άλλη πτυχή της ζωής του μεγάλου Κρητικού!

Η ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

Ό άνθρωπος πού συνδέθηκε μέ τόν Καζαντάκη άπ' τά παιδικά του χρόνια μέ μία στενή φιλία και άλληλοεκτίμηση, είναι ή γνωστή συγγραφέας Έλλη Άλεξίου, άδελφή της Γαλάτειας, πρώτης γυναίκας του Κ.

Μπορεί νά μιλάει γιά τόν Κ. ώρες όλόκληρες, γιά τό χαρακτήρα του, τή ζωή του, τις συντροφίες του μέ τόν Αύγερη, τόν Βάρναλη και τό Σικελιανό, γιά τό συγγραφέα και τό έργο του.

Έχει άναλύσει, καλύτερα ίσως άπ' όλους, τήν προσωπικότητα και τό έργο του, σέ πάρα πολλά κείμενά της, πού έχουν «παραξηγηθεί τόσο πολύ» — όπως λέει ή ίδια:

«Οί παραξηγήσεις προέρχονται από ανθρώπους άγράμματους και φανατικούς έχθρούς της Γαλάτειας. Τό έργο μου τό κριτικό είναι ένας ύμνος γιά τόν Καζαντάκη.

Σάν άνθρωπος ήταν ένα πνεύμα σπινθηροέολο, μεϊαδικό. Σάν συγγραφέας ένας πρωτότυπος φιλόσοφος, μέ άνώτερο ιδεώδες τήν ανθρωπιά του. Άσυμβίβαστος στις ιδέες του και χωρίς παραχωρήσεις, έμεινε έξω από κάθε συλλογική προσπάθεια αλλά πνεύμα άνυπόταχτο άγωνίστηκε πάντοτε γιά τά ιδεώδη της άνεξαρτησίας, της έλευθερίας και της δημοκρατίας».

Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑΙ Γ. ΜΑΥΡΟΣ

Ό Π. Κανελλόπουλος και ό Γ.

Σοφιανόπουλος ήταν οί πολιτικοί πού ό Καζαντάκης εκτιμούσε περισσότερο. Θεωρούσε τόν Κανελλόπουλο «έντιμο και έξυδερκή πολιτικό» και μεγάλο διανοούμενο και στεχαστή.

Άλλά ή εκτίμηση αυτή ήταν άμειβαία. Ό Κανελλόπουλος του συμπαραστάθηκε μάλιστα σέ μία κρίσιμη φάση της ζωής του: «Όταν κυνηγημένος άπ' τήν Έλλάδα και σέ φοβερή φτώχεια ό Καζαντάκης πάσχιζε νά θρει μία άπασχόληση, ό Ζυλιέν Χάξλεϋ, γενικός διευθυντής της ΟΥΝΕΣΚΟ τότε, θέλησε νά τόν διορίσει σέ κάποια άπ' τις ύπηρεσίες της. Χρειάζεταν όμως κάποια παρέμβαση, κάποια ύποστή-

ριξη από την Έλληνική Κυβέρνηση, πού του την εξασφάλισε ο Κανελλόπουλος. "Ετσι ο Κ. διορίστηκε σύμβουλος για πολιτιστικά θέματα κι αργότερα στο τμήμα μεταφράσεων, θέση στην οποία έμεινε μερικά χρόνια.

Ο Γ. ΜΑΥΡΟΣ, επίτιμος πρόεδρος της ΕΔΗΚ, γνώρισε τον Καζαντζάκη από μια άλλη σκοπιά, την πολιτική, πού είναι ίσως και η λιγότερο γνωστή. Συνεργάστηκαν

μέσα στο ύπουργικό συμβούλιο από τον Νοέμβριο του 1945 ως το Μάρτη του 1946, όταν ο Νίκος Καζαντζάκης ήταν ύπουργός άνευ χαρτοφυλακείου (άρμόδιος για θέματα πολιτιστικά και παιδείας) στην Κυβέρνηση Θεμ. Σοφούλη. Τότε ο Γ. Μαύρος ήταν ύφυπουργός Πολιτικού Γραφείου (Προεδρίας).

"...Τόν γνώρισα όταν είχα την εύτυχια νά συνεργασθώ μαζί του — λέει ο κ. Μαύρος — τό 1945 στην Κυβέρνηση Σοφούλη. Τότε πραγμα-

τικά εξετίμησα τίς πνευματικές και ήθικες άρετές του, την έκταση του μεγαλείου του. Υπήρξε βαθύς στοχαστής, με σπάνια ενημερότητα στα μεγάλα πνευματικά και κοινωνικά ρεύματα της εποχής μας, ψυχρή ανήσυχη και γεμάτη μεταφυσική άγωνία, δραματιστής με πλούσια φαντασία και τέχνη της λέγου. Ο επιβλητικός αυτός Κρητικός ήταν ύψηλόφρονας και γενναίος έπως οι άλλησμένηται, οι κλασικοί ήρωες των έργων του.

Η ΕΛΛΗ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ

Ιδιόρρυθμο δωμάτιο. Βιβλία, πολλά βιβλία, παλιές γραφομηχανές, πυρογραφίες - αληθινά έργα τέχνης - στους τοίχους, κι ανάμεσά τους ή κ. "Ελλη Άλεξίου διηγόταν. "Ελεγε για τήν Κρήτη πού έζησε, για τούς δημοτικούς, τήν αδελφή της τήν Γαλάτεια. Πολύτιμα στοιχεία, δοσμένα από πρώτο χέρι:

«Στά 1926 ή Γαλάτεια και ο Νίκος Καζαντζάκης χώρισαν. Καί έτσι άρχισαν νά ζουν ο Νίκος με τήν Έλένη και ή Γαλάτεια με τόν Αύγερη άνύπαντροι. Πέρασαν 10 χρόνια για νά παντρευτεί ή Γαλάτεια με τόν Αύγερη. Ο Αύγερης μου διηγόντανε ότι μία νύχτα όνειρεύτηκε ότι πεθαίνει. Καί σκέφτηκε: «Μπά; θά μείνει ή Γαλάτεια χήρα χωρίς τήν σύνταξη μου.» Άμέσως πήγε και άγόρασε δύο στέφανα ντίπ γελοΐα. Ντίπ κατά ντίπ πού νά τά δείς χάρω δέν τά έπαιρνες. Τά πιό φτηνά, τά πιό άσχημα. Και

άγόρασε τά στέφανα, έβγαλε τήν άδεια μονάχος του και άποφασίσανε νά παντρευτούν τήν Κυριακή τό πρωί. Πάω εγώ στό σπίτι για νά μου κάνουν τό τραπέζι, όπως κάθε Κυριακή, και μου έλενε «έλα έχουμε μία δουλειά εδώ στόν Άγιο Διονύση (Σκουφά). Έγώ νόμιζα πώς είχαν κάποια κομμωτική σύσκεψη γιατί ο Αύγερης ήταν ήδη μπασμένος στό άριστερό κίνημα. Όταν φτάναμε λοιπόν, νά μπορούμε στόν Άν-Διονύση λέω:

«Δέν έχετε στό Θεό σας. Βρέ πού βρήκατε τώρα νά ρθειτε στόν Άν-Διονύση» Άμα μπήκαμε όμως μέσα, λέει του Αύγερη ο παπάς, «για δώστε μου τά όνόματα γιατί άργησε κιόλας».

Περιμένε έμένα αλλά εγώ δέν ήξερα και έτσι άργησα νά ρθώ από τήν Καλλιθέα όπου μέναμε.

"Ήταν ένας γάμος πολύ άστειος. Δέν ήτανε

κανένας, λέει λοιπόν ο παπάς: κρασί. Άπαντά ο Αύγερης; δέν έφερα, δέν έχω.

Πάει ο παπάς φέρνει κρασί. "Υστερα ξαναλέει: και ποιός είναι ο κουμπάρος;

Ο Αύγερης δείχνει έμένα: από δω ή κυρία είναι κουμπάρος.

Τέλοσπάντων έγινε ο γάμος, κουφέτα τίποτα. Μάζεψα λοιπόν μερικές πενταροδεκάρες, δραχμές και άλλα ψιλά και όταν βγήκαμε από τήν εκκλησία, οι τρεις μας, λέγω: Μά δέν θά πετάξουμε τίποτα;

Στήν μέση λοιπόν του δρόμου πέταγα τίς δραχμές όποιος ήθελε ως τίς έπαιρνε. Καί καθώς φεύγαμε βγαίνει ο παπάς και φωνάζει: Γιωργάκη, Γιωργάκη.

— Τί θέλεις, τί θέλεις; του λέει ο Αύγερης.

— Ξέχασες βρέ παιδί μου τά στέφανα.

— Χάρισμά σου του άπαντά ο Αύγερης».

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΥΝΑΚΗΣ